

ELDORADO - ALTINA HÜCUM

Alfred THONNESSEN

Güney Amerika'nın kuzeyinde, özellikle Kolombiya'da, İspanya'lı ve öteki fatihler ve serüvenciler efsanelerin ta eskiden kulaklarına ve hayallerine kadar getirdiği o ünlü altın ülkesinin, "eldorado'nun" bulunduğunu sanıyorlardı, fakat onu hiç bir zaman bulamadılar, zaten onların renkli düşlerinde gördükleri böyle bir şey hiç bir zaman yoktu. İspanyolların bu altın hirsından kendilerinden sonraki kuşaklara bıraktıkları hâlâ bugünün çocuklarına anlatılacak kadar ilginç birer masal niteliğini taşımaktadır.

Oralarda kayalıkların arasından göle doğru akan ırmağın yavaş yavaş ve şahane bir süzülüşü vardır. Adanın vücudu güneşte parlıyor ve etrafa yıldızlar saçıyor, bütün vücudu saf altın tozu ile kaplanmıştı. Dolu avuçlarıyla suya altın ve kıymetli taşlar serpiyordu. Sonra kendisini ırmağın sularına attı ve üstündeki o kıymetli tozu, reçine ile yağlanmış derisinden yıkamaya başladı. Guatavita'nın "kazike" adını alan bu yerlisi Tanrıların kurbanını sunmuştu. İrmağın kıyılarında sevinç ateşlerinin alevleri parlıyordu, bu kutsal törenin seyircileri de durmadan suya kıymetli taşlarla altın parçaları atmaktaki birbiriyle yarış ediyorlar ve bir sal üzerinde yavaş yavaş onların önünden geçen prenslerini, El Doradoyu, Altın adamı, bütün kuvvetleriyle bağırarak selamlıyorlardı. İspanyollar bu efsaneyi işittiler, yerlilerin bitmek tükenmek bilmeyen bu zenginlik öykülerini anlatırıp durdular, zamanla hırs gözlerini o kadar büyüdük ki Kızılderililerin evlerinin ön taraflarının altından yapılmış olduğunu uyduranlara bile büyük bir istekle inandılar. Çok geçmeden El Dorado bütün bir ülkenin simgesi oluverdi. Dünyanın birçok memleketinden binlerce asker, serüvenci, fatih ve araştırmacılar mutluluklarını bulacaklarına inandıkları biricik zenginliği aramaya koyuldular.

Bu yağma, talan seferlerinde —ki onlar hiç bir zaman vaadedilmiş Diyar'a varamadı— altın olarak nelerin bulunduğu ve değer bakımından nelerin yok edildiği yalnız tahmin edilebilir. Zira yağmacılar yerlilerden tamamiyle farklı olarak altının yalnız parasal kıymetini düşünüyorlar ve buldukları her şeyi elde kolayca taşınacak parçalar şeklinde taşıyabilmek için eritiyorlar ve

sonra gemilere yükleyerek Avrupa'ya gönderiyorlardı, oysa Kızılderili yerliler bu asil metalden yalnız manevi değeri yüksek ziynet eşyaları ve dinsel törenlerde kullanılan heykeller, madalyonlar ve daha başka kültürel eşyalar yapıyorlardı.

Bununla beraber İspanyollara bu delice hırsı aşıl原因 ve onları büyük bir coşku ile bu züphele emek ve çabalarına yönelten söylentilerinde bir parça gerçek tarafı olmalıydı. Bogota'dan çok uzak olmayan bir yörede Musica-Kızılderililerce kutsal sayılan bir şöl keşfedildi. Gerçi onu kurutmak için harcanan bütün emekler boşa çıktı ama, kıyısının yakınlarında ayin ve dua sırasında kullanılan altından bir sürü cisimlerle ziynet eşyaları bulundu. Sonraları Pasca'da suyun altından yazımızın başında biraz hayal ürünü olarak anlattığımız kutsal törenin üstünde yapılmış olduğu altın bir sal bile çıkarıldı.

Aradan geçen onlarca yıl sonra Kolombiya'da daha birçok değerli el işleri gün ışığına çıkarılabildi. Ne varki bunlar sistematik bilimsel kazılardan ziyade örgütlenmiş mezar kazıcıları tarafından bulundu. En sonunda Kolombiya Devlet Bankası şimdiye kadar örneğine hiç bir yerde rastlanmamış bir adım attı: Bu Guaquerid (modern yağmacı) ların ellerinde ne varsa Bankaca satın alınacağını ilân etti ve böylece bu definelerin büyük bir kısmını kaybolmaktan kurtarmış oldu. 1939 da da bu arada dünyaca ün yapmış olan Bogotadaki Museo del Oro'yu (altın müzesini) açtı, bu, bu türden dünyada en büyük müze idi. Müzede sergilenen 26.000 den fazla parça altın eşya vardı ve uzmanlarca bu rakipsiz bir koleksiyon sayılıyordu.

Sergilenen birçok parçaların ne olduğu henüz saptanamamış olmasına rağmen, bazıları birçok muammanın çözümüne yardım etmiştir. Böylece bugün Kızılderililerin, altını "Tanrıların bir salgısı" saydıkları ve bundan dolayı da onu

1— Döğülmüş altından bir maske.
2— Altından ve üzerinde insan ve kuş figürleri olan göğüs plakası. 3— Uyuturucu maddelerin içine konduğu altın mahfaza.

saklamak, toplamak istedikleri meydana çıkmıştır. Öteyandan bu asil metal ziynet ve ev eşyası olarak da zenginliğin ve soyluluğun bir simgesi idi, örneğin miğferler taçlar, burun koruyucuları, küpeler, göğüs plakları, gerdanlıklar, kolyeler, bilezikler ve yüzükler.

Perslerin altından yemek takımları

Fülütleri, iş takımları ve silâhları vardı ve altından belirli bazı ziynet eşyalarını taşımak yalnız onlara müsaade edilmişti.

Tamamiyle stil inceliklerine sahip ve kültür bakımından yüksek sayılacak bir kuyumculuk sanatına, bugünkü ölçülere göre, rastlanamamıştı. İklim ve coğrafya bakımından olağanüstü farklar gösteren Kolombiya'da insanlar çevrenin birçok gereklerine uymak zorundaydılar, bunlar da derin bir din bilinci tarafından damgalanmıştı. Aynı ayrı kültürlerdeki farklılıklar sonra tekrar bir-biriyle karışıyordu, çünkü memleketin değişik kesimleri aralarında canlı bir alışveriş yaparlardı. Bu gerçek çabukça şaptanıyordu, zira zamanın akışı içinde keşfolunan şeylerin hepsi bulunan, yörelerde üretilmiş değildi.

Ortada bir sorun vardı, birçok değişik eşyanın yapılmasında kullanılan bu kadar çok altın nereden geliyordu? Kızılderililer onu toprağı çapalayarak topluyorlardı. Doğrudan doğruya çıkarıyorlar, ırmaklarda yıkıyorlar, topluyorlardı. Toprağın üstünde bulunan altın madenleri de pek nadir değildir, sonradan fatihlerin eline geçen de bunlardı.

Birçok yörelerde büyük bir ustalikle ve çok ciddi reçetelere göre bakırla alışıma haline getirilen ergitilmiş altın, Kızılderililer tarafından bugüne kadar hemen hemen hiç bir değişikliğe uğramayan değişik tekniklerle istenilen şekle sokuluyordu. Büyükçe parçalar yassı saçlar haline sokuluyor, bunlar istampalarla istenilen büyüklükte parçalanıyor, odun ateşi üstünde çekileniyor, sıvı maden taş veya balmumundan kalıplara dökülüyor, ayrıca altın tellerden nefis filigran işleri yapıyorlardı. Büyük bir özen ve ustalikle bütün bu parçalar dövülüyor, parlatılıyor ve matlaştırılıyordu.

Musica İndiyanları (Kızılderilileri) Kolombiya'dan önceki dönemde yaşayan budunların içinde en üst aşamayı elde edenlerdi ve Guatavita Gölündeki El Dorado (altın adam) efsanesi de onların bölgesine aitti.

Musica'lar birçok Tanrılara birden taparlardı, bunların arasında güneşle beraber ay da vardı. El Dorado töreniyle onlar Tanrıların lütüfkâr olmalarına çalışıyorlardı. Büyük Peygamberlerinden

biri Bochía idi. Kızılderililere dokuma sanatını öğreten oydu ve onlara yasalar vermişti. Tairona-İndiyanlarının kültürlerinden de zamanımıza muazzam ve mükemmel gelişmiş bir mimarinin ve tekniğin kalıntıları kalmıştır. Hayranlıkla seyredilen ev temelleri, merdivenler, uzun taş caddeler ve köprüler bulunmuştur. Çiftçiliğin pek verimli olduğu görülüyor. Bu halkın altın işleri yüksek bir gelişim göstermiştir, herşeyden önce uçlarına takılan madalyonlarla gerdanlıklar. Bu madalyonlar çoğu zaman suyun, yağmurun ve refahın Tanrısı sayılan kurbağayı gösterirdi.

Sinu İndiyanları ırmakların bol geniş otlaklı yaylalarda otururlar ve coğrafik durumlarından faydalanarak komşularıyla canlı bir ticaret yaparlardı. Altından yaptıkları zarif, filigran işleri büyük bir ün kazanmıştır. Ölülerini uzaklarda ki açık höyüklere altın ziynet ve ev eşyalarıyla beraber gömerler, ne yazık ki çok geçmeden buraları mezar soyucularının bir ziyaretgâhı olurdu. Calima-kültürü görkemli "inci kolyeleriyle" ün salmışlardır, bunlar birbiriyle birleştirilmiş düzenli damla şeklinde olan altın tanelerinden gelişen altın incilerden bir araya gelirdi.

San-Augustin-kültürüne mensup Kızılderililerde de kuyumculuk sanatı herhalde çok ilerlemiş olacaktır, yalnız onlara ait çok az şey bulunabilmiştir. Bu ulus bilim adamlarının birçok muammaları karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Muazzam taş yontularında çoğunlukla hayvan veya hayvan-insan karışımı figürler görülmektedir, bütün bunlar burada kediye benzeyen bir Tanrıya tapıldığı göstermektedir. Hemen hemen figürlerin yalnız başları süslenmiştir ve onlar buna olağanüstü bir anlam vermektedirler. Yontuların yanında muazzam tapınak tesisleri bulunmuştur, bunlar binden fazla insan alacak büyüklüktedir.

Tierradentro kültürü adı verilen başka bir kültürün mensupları da bugüne kadar San Augustin-kültüründen daha muammalı değildir. Bu Kızılderililerin de yer altında tamamiyle geometrik şekilde ve siyah, koyu kırmızı ve beyaz renklerden oluşan tapınakları vardır.

Göze en hoş gelen ve zamanımıza kadar erişen altın işleri —şimdiye kadar elde edilen bilgi ve tecrübeye göre — çok sonraki Qimboya-Kızılderililerinin kültürüne aittir. Onlar şekil mükemmelliği ve zariflik bakımından bu gibi "ilkel" kültürlerden beklenenini çok aşmıştır. Fakat burda yapılmış olanlar yalnız altından değildir: Parlatılmış seramikler ve yüksek derecede gelişmiş dokuma sanatının örnekleri de görülmeğe değer.

İspanyol fatihleri bütün bunları gördükten sonra herhalde hayranlıklarını birtarafa bırakmış ve altının yalnız maddî değerini gözünde tutmuş olacaktırlar.

El Dorado adıyla işittikleri şeyi bulmak için gösterdikleri akgözlülük yüzünden ölçülmeyecek kadar değerli olan kültür kalıntılarını yok etmeleri, bugün geçmişin bu zenginliklerine şaşırması ve sessiz bakmamızın nedenini oluşturur.

Bogota'nın altın müzesinin o paha biçilmez

koleksiyonları, ortadan silinmiş İndiyan devletlerinin gizlerini açığa çıkarmağa yetmemektedir. Eski Dünyanın o büyük kültürleri karşısında Eski Kolombiyalılar, örf ve adetlerini, tarihlerini kökenlerini ve çöküşlerini anlamamıza yardımcı olacak hiç bir yazılı belge bırakmış değildirler. Bilim adamları tahminlerden çıkardıkları sonuçlara dayanmak zorunda kalmışlardır ve onların daha birçok kuşağı bu biricik altın koleksiyonuna bağımlı olmak zorundadır.

KOSMOS'dan

DÜNYANIN BÜTÜN ALTINLARI

Rex REGAN

İnsanlığın tarihinin başlangıcından bu yana bu esrarlı sarı maden uğrunda girilen savaşım bir türlü durmamıştır. Eskiden olduğu gibi bugün de altın dünyaya hakimdir. Ona sahip olanlar onu savunmak, onu elde etmek isteyenler de onun uğrunda savaşmak zorundadırlar.

Bundan 50 yıl önce dünya'da bulunan altının miktarı 20.000 ton'du ve o zaman bir ons (yaklaşık 30 gram) saf altın tam 20 Amerikan doları ediyordu. Altın rezervlerinin 50 yıl içinde dört katına çıkmasından sonra bugün onun fiyatının (enflasyon yasalarına göre) dörtte bir düşmesi gerekiyordu. Oysa bunun tam tersiyle karşı karşıyayız. Bu süre içinde altının fiyatı 20 katına çıktı.

Bu gelişme hakkında Johannesburg'taki dünyanın en büyük altın madeni tesislerinin başkanı Harry Oppenheimer şu açıklamayı yapmaktadır: "Biz yalnız elimizden geldiği kadar altın çıkarırız. Fakat basılı kâğıt dolara olan gereksinmeyi hiç bir zaman karşılayamayız."

Doların ve altının borsadaki kurunu karşılaştırdığımız zaman bu sözlerin anlamını daha iyi anlarız: geçen yılın 31 Ağustosunda Zürich Borsasında 1 ons altın 312 dolar ediyordu. Bir ay kadar sonra, 2 Ekimde aynı ağırlıktaki altın 446 dolara çıkmıştı. Yani Ağustosun sonunda bir kilo saf altın satın alan bir kişi bunun için ödediği paradan yalnız 5 hafta sonra 9000 Mark fazlasıyla onu satacağı, yani 225.000 TL. kâr edecekti. Fakat 2 Ekim gününü kaçıran biri ise gün geçtikçe

ziyan edecekti, zira Kasım'ın başında altın Ağustos sonuna oranla ancak 1000 mark (25.000 TL.) fazla ediyordu. Altın bir spekülasyon aracıdır ve ekonomist Galbraith'in şu sözü ne kadar yerindedir: "Altın barbar bir madendir."

Bu uzun süreler için de böyledir. 1972 de bütün servetini altına çeviren bir kişi, 2 Ekimde bu servetin 9 katına sahip olacaktı. Öyle yandan 1972 de bütün serveti karşılığında dolar alan biri aynı günde bu servetin yarıya düştüğünü görecekti. İnsanlığın tarihi yazılılarından beri altının biricik emin servet aracı olduğundan söz edilir. Tarihte yalnız İnka'ların önemli altına sahip olmalarına rağmen, buna pek fazla önem vermediği görülür. Gerçi bu, sonradan Pizarro ve sürülerinin efsanelere mal olmuş İnka altınlarını talan ettikleri zaman, İnka Devletinden çok acı şekilde intikamını almıştı.

8 Ocak 1848 de ikinci "altına hücum" başlayınca kadar dünya böyle bir altın sarhoşluğu görmemişti. Dülger John Marshall o gün Johann August Sutter'e testere tezgâhlarını yerleştirirken toprakta bulduğu bir parça altını bir pamuk parçasının içinde gösteriyordu. Sacramento'da (Kaliforniya) altın bulunduğu söylentisi dört